

HOMENATGE AL DOCTOR JESÚS LALINDE ABADÍA

Sixto Sánchez-Lauro
Universitat de Barcelona

La celebració d'aquest homenatge tributat al doctor Jesús Lalinde Abadía per la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i la Societat Catalana d'Estudis Jurídics (filial de l'Institut d'Estudis Catalans) en aquesta data pròxima a l'any del seu traspàs, és per a mi un acte entranyable i reconfortant, alhora que just i necessari com a reconeixement de la singularitat científica de l'homenatjat.

L'opció personal de Lalinde Abadía i el seu arrelament familiar a Barcelona des que va iniciar la seva intensa i brillant activitat docent i investigadora, la seva atenció preferent a l'estudi de les institucions històriques catalanes (ja manifest des de la seva tesi doctoral sobre la institució virregnal del Principat), la seva felicitat vinculació a aquesta Reial Acadèmia a partir del 1988, són mostres inequívokes de la seva afeció i el seu amor cap a Catalunya i cap a Barcelona. Noble i lloable és el fet que aquestes dues representatives institucions catalanes valorin i recordin avui la grandesa d'aquest home íntegre que va representar el paradigma d'una vocació universitària i historicista que tenia Catalunya com a nord destacat. Per tant, dono per endavant aquest *gratus animus* als presidents de l'Acadèmia i de la Societat, els senyors Pere Molas i Ribalta i Josep Cruanyes i Tor, i també al senyor Josep Serrano Daura, secretari de la Societat i impulsor i coordinador d'aquest acte d'homenatge al nostre estimat doctor Lalinde.

La meua trobada personal amb Lalinde Abadía es va produir al setembre del 1981, quan es va incorporar a la Universitat de Barcelona, procedent de la de Saragossa, per a regentar la segona Càtedra d'Història del Dret juntament amb el seu company Josep Maria Font i Rius, titular de la primera. Aquesta incorporació a Barcelona era un retorn llargament desitjat per ell. Va arribar a Barcelona el 1951 com a funcionari del cos tècnic del Ministeri de la Governació, després de passar per diferents destinacions geogràfiques a causa del seu ingrés en aquest cos per oposició el 1947. I va ser a la Ciutat Comtal on va iniciar efectivament la seva vocació iushistòrica sota l'orientació de Font i Rius, al qual el va unir per a tota la vida una estreta relació acadèmica i una amistat in-

destructible. Lalinde ja s'havia sentit atret per l'ensenyament historicojurídic el 1945, després de finalitzar la seva llicenciatura en Dret a la Universitat Complutense de Madrid, on va cursar els estudis de doctorat i va treballar temporalment com a professor ajudant d'Història del Dret Espanyol. Però va ser la seva arribada a Barcelona el que li va permetre reiniciar definitivament la seva connexió amb l'àmbit universitari. Simultaniejant la seva activitat a l'Administració pública, va elaborar la seva tesi doctoral (que va aprovar amb la màxima qualificació el 1958) i es va incorporar, primer com a professor ajudant i després com a professor adjunt, a la Càtedra d'Història del Dret de la Universitat de Barcelona.

Deixant enrere la seva condició de funcionari del cos tècnic estatal, l'any 1966 es va desplaçar amb la seva família a la Universitat de La Laguna de Tenerife, on va obtenir per oposició la Càtedra d'Història del Dret. Amb l'objectiu d'acostar-se a Barcelona, va deixar les Canàries transcorreguts tres cursos, va passar uns mesos a la Facultat de Dret de Sant Sebastià i es va incorporar posteriorment a la Universitat de Saragossa, on va romandre fins al 1981. Els seus dotze intensos i compromesos anys acadèmics saragossans van permetre a Lalinde deixar una indeleble empremta en els seus companys, deixebles i alumnes de la facultat jurídica, de la qual va ser degà durant els seus cinc últims anys d'estada a Saragossa, coincidents amb la transició política espanyola. Aquí amb nosaltres hi ha alumnes i deixebles distingits seus que van rebre aquesta empremta lalindiana a Saragossa, la qual els va generar la vocació per la història del dret: Jon Arrieta, Jesús Morales, Daniel Bellido... El llinatge matern altoaragonès de Lalinde Abadía i la seva ascendència de La Rioja i l'Aragó per la via paterna el van acostar a aquestes terres de l'Ebre, que li van despertar una profunda curiositat, com ho demostren els seus acabats estudis històrics del regne d'Aragó i de la Corona d'Aragó. Com a resultat d'aquest esforç, Lalinde va rebre el 1987 la Medalla de la Facultat de Dret de la Universitat de Saragossa, en merescuda reconeixença de la seva brillant labor academicocientífica aragonesa.

Quan jo vaig entrar en contacte amb el doctor Lalinde l'any 1981, en la meua condició de professor adjunt adscrit a la segona càtedra, ell ja era un eminent intel·lectual reconegut com un dels més destacats historiadors del dret espanyol de les dues últimes centúries. Jesús Lalinde es va manifestar com un genial innovador tant en l'àmbit de la investigació iushistòrica com en el de la docència universitària. Valorat en la historiografia jurídica espanyola, europea i iberoamericana pels seus treballs renovadors, és en la historiografia de Catalunya —com ja hem dit— i dels restants territoris de la Corona d'Aragó on les seves aportacions l'han confirmat com una autoritat imprescindible. Fruit dels seus rigorosos treballs lligats a Catalunya sobre la Governació General a la Corona d'Aragó, sobre el virrei a Catalunya i sobre el jurista Jaume Callís, va rebre el Premi Me-

néndez Pelayo del CSIC el 1959, el Premi Ciutat de Barcelona el 1965 i el Premi Jaume Callís, del Col·legi d'Advocats de Vic, el 1978, respectivament.

Recordo l'arribada del doctor Lalinde al vell Seminari d'Història del Dret, la tardor del 1981, carregat d'il·lusions i de projectes, cosa que, unida a la seva senzillesa i el seu tracte accessible, molt aviat va contagiar als professors del Departament: Fernández Viladrich, Teresa Tatjer, Tomàs de Montagut, Manuel Juan Peláez... Recordo la seva entusiasta activitat docent, generadora de nous mètodes didàctics buscadors d'una participació activa dels alumnes a través dels comentaris de text que havien de preparar i exposar a classe. Amb això, s'estava avançant a les actuals exigències universitàries en el mar europeu. Recordo la seva enorme capacitat de treball i la seva simpatia permanent i jovial, que el portava a dialogar sobre qualsevol tema aliè a la història del dret, per frívol que pogués semblar.

Aquests anys a Barcelona van significar per a Lalinde moments de màxima creativitat. La seva visió universalista de la història del dret el va animar a la creació d'un institut barcelonès de dret històric europeu. Amb aquesta finalitat, va desenvolupar en una primera fase la selecció i l'adquisició d'un abundant fons bibliogràfic, dins d'un ambiciós projecte d'investigació en el qual va comptar amb la col·laboració particular de Jon Arrieta —antic alumne de Saragossa que va acabar incorporant-se com a professor a la segona càtedra de Barcelona— i també amb la meua.

En aquesta etapa, Jesús Lalinde va madurar i va projectar nous enfocaments de superació del tradicional nacionalisme iushistòric. Per a ell, l'historicisme deforma la realitat a través del nacionalisme; la investigació i l'ensenyament del dret històric han de fer-se prenent com a mòdul la humanitat en el seu conjunt, practicant un coneixement universal del dret. La seva aspiració progressiva es va orientar a poder saltar les barreres nacionals en l'exposició de la història jurídica, sense que per això deixi de reconèixer-se l'existència del dret com una categoria o realitat particular a Catalunya, Aragó o Espanya com a realitats vinculades a l'Europa llatina. De la mateixa manera, altres realitats particulars, com el *common law*, el *ching* o la *charía*, es vinculen a les àrees culturals anglosaxona, de l'Extrem Orient o àrab, respectivament. Segons Lalinde, es tracta de realitats particulars de la humanitat equivalents.

No obstant això, aquest projecte europeista forjat des de la Universitat de Barcelona, que Lalinde ambicionava, es va truncar davant d'una normativa insòlita que el va obligar a una jubilació administrativa anticipada el 1986. Com que els òrgans de govern de la Universitat no li van reconèixer a continuació la condició de professor emèrit, de manera tan sorprenent i injusta com no fonamentada, la seva vida acadèmica va quedar molt limitada. Membres del Semina-

ri d'Història del Dret de Barcelona vam lamentar profundament aquella separació. Recordo aquí el llibre homenatge que li vam dedicar sota la direcció del doctor Iglesia Ferreirós, nou catedràtic de la disciplina a Barcelona.

No obstant això, durant més d'una dècada, el doctor Lalinde va mantenir la seva labor investigadora i difusora de la història jurídica i va continuar participant en altres àmbits institucionals nacionals i internacionals. Testimoni d'això és aquesta Reial Acadèmia, a la qual va accedir com a acadèmic de número el 1987 i a totes les sessions de la qual va acudir puntualment fins que els progressius problemes de salut li ho van impedir en els seus últims anys; o el mateix conferenciant en aquest acte d'homenatge, el doctor Piña Homs, el seu estimat deixeble de les illes Balears, on anava amb certa freqüència per participar en activitats acadèmiques. Així mateix, va mantenir la seva condició de membre del Consell Directiu de l'*Anuario de Historia del Derecho Español*, la de vocal de la Comissió Permanent dels congressos d'Història de la Corona d'Aragó (en els quals havia participat ininterrompudament) i la seva col·laboració com a *rapporteur général* a la Société Jean Bodin pour l'Histoire Comparatives des Institutions.

També, en aquests anys de catedràtic jubilat, Lalinde Abadía va materialitzar la seva vocació docent al Centre Universitari Abat Oliba CEU (avui Universitat Abat Oliba CEU) de Barcelona i va mantenir aquesta activitat fins al curs 1998-1999, tretze anys després de la seva jubilació de la Universitat de Barcelona. A la Universitat Abat Oliba CEU va impartir especialment l'assignatura Formació Històrica del Dret Europeu, creada per ell i fonamentada en la seva línia universalista, reflectida especialment, el 1982, en el seu llibre *El derecho en la historia de la humanidad*, i en el més ambiciós i darrer, *Las culturas represivas de la humanidad (hasta 1945)*, tractat escrit el 1992 i en el qual exposava, com mai abans la historiografia ho havia fet, l'organització del poder polític i l'exercici de la repressió per part d'aquest en les diferents cultures desenvolupades per la humanitat, a manera d'una història universal del dret.

Durant tot aquest període, des de la seva incorporació a Barcelona fins al seu traspàs a Castelldefels al març del 2007, a l'edat de vuitanta-sis anys, vaig tenir el privilegi de tractar-lo molt de prop, perquè així m'ho va permetre, oferir i facilitar. Vaig poder veure que, al marge del seu entorn universitari, Lalinde Abadía tenia una vida austera, senzilla, entranyablement familiar. Vaig conèixer la seva encantadora esposa, Annemary Jürss, professora d'alemany, la mort de la qual fa sis anys va deixar el doctor Lalinde consternat i sense il·lusió per continuar lluitant. Vaig conèixer i mantinc una sòlida amistat amb els seus dos fills, Jorge i Fernando. Ambdós han seguit l'estela intel·lectual del seu pare, encara que en temàtiques diferents. Jorge, especialista en filologia semítica, jurista i políglot, és actualment director d'una escola oficial d'idiomes de Catalunya. Fer-

nando, filòleg germanista, és un destacat funcionari a l'Administració municipal de Barcelona, igual que la seva esposa, Maria Àngels, jurista i a qui Jesús Lalinde va dedicar un dels seus llibres, on la considerava «nueva Lalinde y símbolo del mundo moderno». La filla d'ambdós, Sigrid, és ara una il·lusionada psicòloga que va representar per al *yayo* (l'avi Jesús) el seu «máspreciado paralogismo» i que va aportar al seu itinerari molta tendresa, alegría i sentiments revifats, tal com ell reconeixia.

En les meves nombroses trobades amb el doctor Lalinde durant els últims vint-i-sis anys de la seva vida, sempre em va semblar un home tranquil, coherent, ferm en les seves decisions, obert a tota manifestació cultural i també nostàlgic envers aquelles persones que havien marcat una fita en la seva vida. Recordava amb gran estima i gratitud el seu pare, Luciano, el qual li va transmetre des de la infantesa, en el seu Madrid natal, les seves inquietuds culturals i la seva afició per la lectura dels clàssics castellans; el seu germà gran, Pedro, del qual parlava amb la devoció del germà petit i al qual imitava en les seves actituds i aficions, com per exemple el tango argentí, que cantava, no, que cantussejava per plaer; el seu estimat i admirat mestre durant les seves primeres ensenyances, Don Francisco González Santiago, el magisteri del qual considerava determinant en el seu desenvolupament intel·lectual. Don Francisco el va orientar en la línia renovadora i laïcista que la Institución Libre de Enseñanza marcava en el Madrid previ al període franquista. Precisament, Don Francisco el va acompanyar aquí, en aquesta sala de la Reial Acadèmia, quan el doctor Lalinde va llegir el seu discurs de recepció al març del 1988, i ara, vint anys més tard, dues filles i un fill de Don Francisco acompanyen els dos fills del doctor Lalinde en aquest homenatge que l'Acadèmia li tributa.

Per acabar, sí que vull destacar altres aspectes que ens ajuden a acostar-nos a la singular personalitat de Jesús Lalinde. La seva condició d'infatigable viatger i la seva curiositat cultural l'arrossegaven a viatjar de manera il·lusionada, fins i tot en un període en què la seva edat feia més prudent l'abstenció de determinats desplaçaments. Jo el vaig acompanyar, amb la seva família i la meua, en diversos viatges per Europa i sempre vaig valorar el seu inalterable esperit jovial i la seva actitud de sorpresa receptiva davant qualsevol novetat. També era un esportista practicant, ficat en competicions de poliesportiu; recordo els seus petits disgustos quan perdia jugant a tennis a la Penya Matinera del Club de Tennis Barcino, a Barcelona, del qual era soci vitalici. Finalment, vull apuntar de nou la seva senzillesa, pròpia de la grandesa intel·lectual de determinades, però escasses, persones. El doctor Lalinde sempre es va mantenir al marge d'arribismes, càrrecs, honors, vanitats, pompes públiques..., que fàcilment hagués pogut aconseguir si s'ho hagués proposat.

Ara, després d'un any d'absència seva, ens queda el record i l'exemple de vida d'aquest gran mestre. Però Jesús Lalinde Abadía també ens ha llegat la seva gegantina producció bibliogràfica, cristal·litzada en els seus quinze substancials llibres, en les seves nombroses col·laboracions i en els seus més de cent cinquanta articles publicats en prestigioses revistes iushistòriques del món occidental, producció bibliogràfica dipositària del seu privilegiat talent i la seva dedicació incansable.